

Mitä nokkelaa on älykkäässä – kenties paljon ajatusta ja vähemmän realisointia?

Älykäs on kautta aikojen ollut sellainen, joka osaa ja oppii, keksii, elää tässä ajassa ja mieluummin vähän ”etuajassa”, jne. Joka tapauksessa älykäs on kerta kaikkiaan edistyksellinen ja fiksu verrokkeihinsa nähden. Näin ainakin ajatellaan, mutta harvemmin niin ehkä toimitaan tai älykäs toiminta realisoidaan. Älykkään tutkiminen on kiehtonut esimerkiksi psykologian ja informaation tutkijoita loputtomiin. Älykkäässä ei liene sinänsä enää mitään nokkelaa, mutta iäkkäistä tieteiden havainnoista ja päätelmistä on kehittynyt synonyymejä, käsitteitä ja rinnakkaisviritelmiä, jotka ovat juontuneet toisten tieteiden pariin. Hallinnon tutkimuksesta monin tavoin kiinnostuneille luontevaa on varmaan se, että meidän älykäs-viritelmät rakentuvat muutoksen, tiedon, itse toimijoiden, henkilöstön, luovuuden, strategian sekä esimerkiksi innovatiivisuuden yhteyteen. Hyvin monelle lienevät jo tuttuja älykkäät organisaatiot, älykkäät palvelut, älykäs johtaminen, älykäs asiointi, älykäs kaupunki, älykäs kehittäminen, älykäs työ, jne. Ihan älytöntä!

Lähes poikkeuksetta kysymys on siitä, että ollakseen älykäs on kyettävä tekemään päätöksiä ja valintoja menestyksen, kilpailukyvyyn ja ylipäättänsä dynamiikan tai jonkin muun arvokkaan turvaamiseksi. Älykäs hallinnon tutkimuksen yhteydessä mieltyy varmasti jo mainittuihin kohteisiin. Dynaamisen tai fiksun toimijan kyky on ennen kaikkea kykyä: ratkaista ongelmia, toimia ennustamattomassa ympäristössä, mukautua tilanteisiin sekä nähdä sellaiset signaalit, joille kulloinenkin onnistuminen voidaan rakentaa. Ehkä juuri siitä johtuu, että esimerkiksi kauppa- ja liiketaloustieteen parissa älykäs -tutkimukset ovat muutamia vuosia edellä julkishallinnon vastaavia? Älykäs kytkeytyy tyypillisesti rationaaliseen, affektiiviseen ja praktiseen toimintaan sekä kompleksissa että niin sanottujen rajapintojen moninaisissa yhteyksissä. Niissä älykkäät ratkaisut pyritään hallinnon yhteydessä löytämään ja implementoimaan.

Moninainen hallinnon tutkimus on tuottanut erityisesti sähköisyyden, organisaatioiden, palveluiden, henkilöstön, kompleksisuuden sekä johtamisen viimeaikaisten teemojen myötä älykäs -pohdintaa myös julkishallinnon parissa. Kansainvälisissä yhteyksissä tämä näkyy eritoten 1990-luvulta lähtien. Älykäs -teemat ovat siten olleet ja tulevat olemaan varsin monimerkityksellisiä, jolloin tutkijoilla on haasteena kertoa ilmiöistä uutta ilman sen rajaamista tiettyyn malliin tai opettavaiseen viitekehykseen. Erilaisten tutkimusjulkaisujen lisäksi ovat hallinnon ja organisaatioiden tutkijat pohtineet älykästä erilaisissa tapaamisissa kansallisesti ja kansainvälisesti. Esimerkkinä viimeaikaisista mainittakoon hallinnon ja organisaatioiden eurooppalaiset julkishallinnon tutkimuspäivät Edinburghissa ja suomalaiset hallinnon

tutkimuksen päivät Rovaniemellä. Esimerkiksi vuonna 2014 pelkästään jo Euroopasta löytyy useita ”älykonferensseja”.

Jossain määrin älykäs näyttäytyy yhdistävänä käsitteenä tekijöille, joita kenties tarvitaan yhteiskunnan, hallinnon ja organisaatioiden nykyisellä aikakaudella. Yksinkertaistaen voisi todeta, että asioiden ollessa vaikeita, haasteellisia, kaaoksellisia ja lopulta kun mikään ei enää riitä, niin apuun tulee ”älykäs”. Älykäs edustaa ajattelun taitoa ja ammattilaista, joka uskoo asiaansa ja yrittää avata näkökulmansa kohteensa pelastukseksi. Tällöin ”paljon ajatusta” ei enää riitä ja älykäs muuttuu konsultiksi. Älykkään eräs ydinongelma on juuri siinä, että se yrittää aina toimia oikein ja lukuisat vaihtoehdot tai mahdollisuudet tuskastuttavat, kenties näivettävät älykkään mallit lopulta torsoiksi. Älykkään suurin uhka on siinä, että siltä odotetaan toimivia ja todennettuja tekoja. Älykkäästä tulee siten melko helposti strategia tai reformi, jolloin asioiden realisointi tekeekin älykkäästä tavista.

Mitä nokkelaa sitten on älykkäässä? Kysymykseen on kovin vaikea vastata. Ehkä kuitenkin juuri se, että jo pitkään ja varsinkin tietyillä tieteenaloilla tiedossa olleet ”älykkään tärkeät asiat” voidaan perustella sekä esittää ajankohtaisella ja mielenkiintoisalla tavalla uudelle kohdeyleisölleen. Käsitteessä älykäs on myös imarteleva ja houkutteleva pyrkimys sellaiseen identiteettiin, joka synnyttää odotusarvoa olla käsitteen vertainen ja arvokas toimija. Lähtökohtaisesti lähes jokainen haluaa olla älykäs. Psykologit ovat iät ja ajat kutsuneet tätä pyrkimystä pygmalion efektiksi eli nyt hallinnon tutkimuksen yhteydessä älykäs itsessään on jo houkutteleva ja se synnyttää positiivisia odotusarvoja ja kenties negatiivisia pelkoja, vaikka sinänsä mistään erityisestä ei ole kyse. Ehkä kyse on lähinnä vain ajattelemisen taidosta?

Hallinnon tutkimuksessa tarvitaan siinä mielessä tietoa älykkäästä, että älykkäällä voidaan löytää sopivalla tavalla hieman uutta valoa ajankohtaiseen organisaatioiden, yhteisöjen, rajapintojen, vuorovaikutuksen, johtamisen, strategian ja vaikkapa muutoksen tutkimukseen. Todellisuudessa hyvä hallinnon tutkimus on aina älykäästä sen etymologista perimää sen koomin penkomatta. Tieteellisessä tutkimuksessa ei tietysti riitä se, että asioiden kanssa on ajankohtainen vaan sen lisäksi olisi tuotettava aidosti jotain uutta, mikä kenties ohjaa realisoimaan. Älykkäässä fiksum on lopulta siinä, että se herättelee kohdettaan ajattelemaan, se vaatii kohtaamaan todellisuutta, se kiinnittää huomiota haluttuihin asioihin, se on arvosta jo sinänsä ja saa kenties aikaan toimintaa käsittelijässään. Käsissäsi olevan lehden sisältö vastannee osaltaan hallinnon tutkimukselle asetettuun vaatimukseen. Lehteen kirjoittaneet tutkijat tuottavat ajattelemisen aihetta, väittämiä ja toimeenpanon perusteita.

Antti Syväjärvi
Päätoimittaja